

„Kérdés, milyen szobát kapunk ebben az új épületben”

Vajda Gergely a bevezető évről, a lehetőségekről és a változás hasznáról

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara vezető karmesteri teendőinek ellátására 2011 augusztusában – a posztra kiírt pályázat elbírálását követően – Vajda Gergelyt kérte föl a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA).

A karmester-zeneszerző megbízatása 2012. július 31-ig tart, s ez a felek kölcsönös megegyezése alapján hosszabbítható meg. Vajda Gergely pályázatában arról ír, hogy a Magyar Rádió zenei együtteseinek biztos helye és más társulatok által be nem tölthető funkciója van a magyar zenei életben és az állami médiában.

A karmester távlati tervei között szerepel opera és koncert filmek, komolyzenei klipek gyártása is. Úgy véli, átgondolt üzleti terv alapján igen gyümölcsöző módokon lehet kulturális, zenei produktumokat világszerte értékesíteni. Nyertes dolgozatában rámutat, hogy az MR Szimfonikus Zenekarnak meg kell találnia és be kell töltenie azt az űrt, ahol újfent bizonyíthatja, hogy az ország vezető együtteseinek közé tartozik. Vajda Gergellyel szeptember 13-án, a társulati ülés előtt beszélgettünk terveiről, s az előtte álló szezonnál.

I Mivel kezd? Mit mond ezen az első találkozáson a társulatnak?

– Beszélek arról, hogy miért pályáztam, miről szól a dolgozatom, hol látom a zenekar helyét azután várom a kérdéseket. A muzsikások nyilván sok dologra kíváncsiak a jövővel kapcsolatban, s amire tudok, a legjobb tudásom szerint válaszolok. De igazából az első jó hangversenynél kezdődik majd a valódi együttműködésünk. Muzsikálás közben tudja ugyanis megmutatni az ember, hogy mire képes, mit gondol a zenéről, a zenekarról. Furcsa lesz egyébként ez a mostani bemutatkozás, hiszen a muzsikások már ismernek több közös, korábbi koncertről.

I Akárcsak gyerekkorából, hiszen édesapja, Vajda József fagottművész az együttes vezető muzsikusa volt, s Ön gyerekként gyakran végighallgatta a Rádiózenekar próbáit.

– Igen, ezért is különleges érzés ezt az együttest vezetni...

I Említette a Népszabadságnak adott nyilatkozatában, hogy nem menteni jött, hanem működtetni az együttest, levezényelni az évadot. Viszont az, hogy hány koncert, s milyen műsorral, szólásokkal hangzik fel, nagyban függ az együttes költségvetésétől. Akárcsak attól, hogy ki a fenntartó, s ez az utóbbi időben eléggé kérdésessé vált, hiszen olyan elképzelésekről is lehetett ballagni, hogy az MR Zenei Együtteseinek az Erkel Színház ad majd otthont. A kinevezése eldöntötte ezt a helyzetet, vagy még mindig bizonytalan, hogy mi lesz az együttesekkel?

– Én most nem érzem a lebegést, a bizonytalanságot. Úgy vélem, a kinevezésem kapcsán a Rádió kimondta, itt maradnak az együttesek, más irányú információt nem

kaptam. Valóban, a pályázatomban nem a megmentésről szolt, hanem arról, hogy a zenekart működtetni kell, jó koncerteket csinálni, végigvinni az évadot, vendégművészeket hívni. Arra kaptam felhatalmazást, ami egy vezetőkarvezető dolga. Építeni kell a zenekart.

I *Viszont évadtervezésre már nem nagyon jutott idő, hiszen augusztusban neveztek ki...*

– Így igaz, volt egy kész műsor, de azért némi változtatásra, művészek meghívására, program-összeállításra akadt még lehetőségem. Nagy örömmel tapasztaltam, hogy már érkezésem előtt is színes évad állt össze, s olyan muzikusok jönnek a Rádiózenekarhoz, akiket én is felkértem volna.

I *Minden interjújában hangsúlyozza, hogy a szimfonikusok karmestere lett, nem lehet azonban teljesen elkülönítve szemlélni a zenekart az énekkartól és a gyermekkórustól, hiszen adott esetben közös repertoárt kell építeni, fellépéseket tervezni, s együttműködni a két másik együttes vezetőjével. Várható személyi változás?*

– Nem tudok róla, úgy érkeztem ide, hogy Somos Csabával és Thész Gabriellával fogok együtt dolgozni, s a társulati ülés után találkozom a két kórusmesterrel. Somos Csabát már régóta ismerem, akárcsak Thész Gabriellát. Más azonban nálunk a felállás, mint a Nemzeti Filharmonikusoknál, más ezeknek az együtteseknek a dinamikája... Mindent meg szeretnék tartani, ami ennek a zenekarnak az erőssége, s ebben a kórusnak és a gyermekkarnak is jelentős szerep jut. Alapvető érdekem, hogy ami jó, az megmaradjon, s működjön tovább.

I *Azért nemrég beszélgettem a két kórus vezetőjével, s egyikük sem tudott a társulatánál ideális munkakörülményekről beszámolni. Abogy a Rádiózenekar helyzete sem nevezhető rózsásnak az utóbbi években. Tud tenni valamit azért új vezetőként, hogy jobbak legyenek a körülmények?*

– Kicsi vagyok én ahhoz, hogy az Euró Zóna vagy Magyarország gondjait orvosoljam... Viccet félretéve, azt tudom elmondani, amit tudok. Tényleg nem mentésre szerződtem, nem ez a foglalkozásom. Úgy vélem, hogy most az MTVA-s rendszerben a zenei együttesek számára is jócskán akad

lehetőség. Nem lennék itt, ha ebből a szempontból nem lennék optimista. Ez egy most készülő, hatalmas épület, kérdés, hogy mekkora és milyen szoba jut benne nekünk... Az MTVA legfelsőbb szintjéről is személyesen biztosítottak a támogatásukról. Ebből tudok kiindulni. Nyilván azért is vagyok itt, hogy megnézzem, hogyan lehet minél jobb munkafeltételeket teremteni a muzikusoknak. Ez is hozzátartozik a munkához, de vezetőkarvezetőként csak csapatban, a menedzsmenttel és az MTVA-val közösen tudok ezért tenni.

I *Öt dirigenszt kértek fel a megbízási pályázatra, ketten azonban – Hamar Zsolt és Kesselyák Gergely – visszaléptek. Hogy érzi, mivel sikerült elnyernie a posztot?*

– Talán azzal, hogy van érzékem a médiához is. Nem kívánom túlhangsúlyozni az elmúlt, lassan tíz évemet az Egyesült Államokban, de ott a médiajelenlét sokkal természetesebb, mint Európában vagy Magyarországon. Az embernek képesnek kell lennie arra, hogy azt a művészeti formát, amit csinál, prezentálja, ez hozzátartozik a munkájához. S ez fontos, hiszen nagy szerepet szánok a jövőben is a magyar kortárs zenének, s talán nekem elhiszi a közönség, hogy valóban érdemes ezekre a koncertekre is jegyet váltani. Ehhez megvannak a kialakult útjaim, technikáim.

I *Nem tartotta aggasztónak, hogy a megbízási elbírálás esztendőre szól?*

– Nem vagyok aggodós típus. Ennyi idő alatt persze együttesépítést sem lehet várni tőlem, az egy sokkal hosszabb folyamat... Mindig mindenhova arra szerződöm, hogy a megbízási időtartalma alatt a lehető legjobbat hozzam ki a helyzetből. Azt egyébként szerintem a szakmában mindenkinek tudja, hogy ennyi idő alatt mit lehet csinálni. Ezért hangsúlyozom, hogy az együttműködés a jó koncertekkel kezdődik. Az idei szezon bevezető év, s az MTVA sem várja el, hogy ez alatt az idő alatt csodát tegyek.

I *Mi az, amit Amerikából át tud ültetni a hazai gyakorlatba?*

– Az elmúlt néhány évben egyre több olyan próbálkozás van itthon is, amely a tengerentúlon jól működik. Ezek közé tartozik például a crossover, a Szigeten a Rádiózenekar is ilyen stílusú koncerten lépett fel. Ez a zene olyan közönséghez szól, amely-

Klarinét, karmesterpálca

Vajda Gergely 1973. augusztus 13-án, Budapesten született, muzikus szülők gyermekeként. Először klarinétot és zeneszerzést tanult, majd elvégezte a Zeneakadémia karmesterképző tanszakát is, tanára Lukács Ervin volt. Tudását a világhírű zeneszerző és karmester, Eötvös Péter vezetésével tökéletesítette. Eötvös révén került kapcsolatba a híres francia kortárszenei együttesrel, az Ensemble Intercontemporain-nel, amelyet több alkalommal vezényelt.

Magyarországon a budapesti Új Színház zenei vezetőjeként, a Művészetek Völgye fesztivál szervezőjeként is dolgozott, volt a Forrás Kamarazenei Műhely tagja, a Brass in the Five együttes művészeti vezetője, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar másodkarmestere, klarinétosként a Liszt Ferenc Kamarazenekar, valamint az Oszták-Magyar Haydn Zenekarban is muzikált. Az Egyesült Államokban 2002 őszétől a Milwaukee Symphony Orchestra asszisztens karmestereként működött, s a tengerentúlon több zenekart is vezényelt, köztük a híres St. Paul Kamarazenekart és Kanadában a Calgary Szimfonikusokat. A következő években egyre több amerikai zenekar hívta meg, többek között fellépett a Montreali Szimfonikusokkal, a Philadelphia Zenekarral, vezényelt az Atlantai Operában, ahová a következő évadban is visszahívták. Állandó szerződés kötötte az Oregoni Szimfonikus Zenekarhoz, s jelenleg a Music in the Mountains Fesztivál és az alabamai Hunstville Symphony Orchestra zeneigazgatója. Karmesterként többek között a Round Top Music Festival (Texas), a Mostly Mozart Festival és a Naumburg Concerts (New York) hangversenyein, a Grant Park Music Festival (Chicago), a Le Lanaudière (Canada), valamint a Centre Achantes (Franciaország) fesztiválok, a brüsszeli Ars Musica, a Zágrábi Biennale, a Budapesti Tavasz és Őszi Fesztivál vendégeként lépett fel. Kompozíciói elhangzottak a „Ciné muet en concert” (Musée du Louvre, Paris), a Centre Achantes, a Budapesti Őszi, valamint a Making New Waves Fesztivál, a Hangszemle, a Korunk Zenéje, a Magyar Rádió és Televízió különböző rendezvényein, és egyéb helyszínek mellett Londonban, Berlinben, Freiburgban, Saarbrückenben, Marseille-ben, Utrechtben, Milwaukeeban. Klarinétosként kétszeres Fischer Annie előadói-, valamint Kodály Zoltán zeneszerzői-, karmesterként állami Eötvös-ösztöndíjas volt. 2001-ben elnyerte a Gundel Művészeti Díjat, 1997-ben zeneszerzőként a Budapesti Őszi Fesztivál, 1995-ben pedig előadóművészként az ARTISJUS Jogvédő Iroda nívódíjával jutalmazták.

nek tagjai Beethovenre nem jönnek be, így viszont legalább megismerik a szimfonikus zenekart. Itt leginkább a jelenlét számít. Az oktatás, a közönségépítés is nagyon fontos. Sok mindent megtanultam tíz év alatt, azt is, hogyan lehet a „produktumot” eladni, milyen területeken lehet még szimfonikus zenekarral megjelenni. A Rádiózenekarban minden szempontból komoly lehetőséget látok. Ki kell találni, hogy ilyen körülmények között hogyan lehet létezni. A szimfonikus zenekarok sem így néztek ki ötven évvel ezelőtt, ötven év múlva sem így fognak kinézni. Semelyik szakmában sem lehet kényelmeskedni. Azt gondolom azonban, hogy a változás jó. Ki kell találni, végig kell gondolni, miért, hogyan csináljuk, mindez kiknek szól, és hogyan lehet működtetni. Nem lehet mindent egyenesen adaptálni Amerikából sem, de bizonyos dolgokat igen. Helyismeretre, adaptálási készségre ugyanúgy szükség van. Sosem gondolom azt, hogy egyféleképpen lehet vagy kell valamit működtetni. A tengerentúlon is igaz, hogy ami az egyik helyen bevál, az a másikon csődöt mond.

■ A Rádió zenei együtteseinél is akadtak újító elképzelések, de nem igazán váltották be a hozzáfűzött reményeket az aluljárókoncertek vagy az amatőrök profik közé ültetése...

– Azt gondolom, hogy a szimfonikus zenekarnak szimfonikus zenét kell játszania. Koncerteket, felvételeket. Ez az alap. Utána el lehet gondolkodni azon, mivel lehet még színesebbé tenni a repertoárt, de az alap az, hogy jó koncerteket kell játszani a közönségnek. Ezt sokan elfelejtik. S persze, fontos, hogy az ember értsen a médiához is, az első helyen azonban a zene áll.

■ Milyen hangzásra törekszik a Rádiózenekarnál? Szeretne egyéni hangot kialakítani?

– Persze, hogyne... De úgy van ezzel mindenki, mint a futballal, kicsit mindenki ért hozzá, s azt emlegetik, hogy hogyan csinálta ezt Reiner Frigyes. Nyilván vannak ideálok, de haladni kell a korral, tényleg meg kell találni az adott együttes helyét. A Rádiózenekarnak igenis van helye a magyar és a nemzetközi zenei életben, ha nem gondolanám így, nem ülnék minden hónapban repülőre.

■ Bérletezés vagy a televíziós jelenlét és a felvételek kápják a bangsúlyt?

– Is-is. Magyarországon a bérletezésnek óriási hagyománya van. Alapozni lehet egy bérletes közönségre. Szükség van erre a publikumra is, akár csak a tévé nézőkre, rádióhallgatókra, így mindkét oldalt lényegesen tartom.

■ Biztatták az MTVA-nál több pénzzel, új státuszokkal vagy netán létszámcsökkentésről esett szó a tárgyalásokon?

Létszámcsökkentésről nem beszéltünk, de az ellenkezőjéről sem. Abból kell gazdálkodnom, ami van, közben azonban senki sem köti meg a kezemet. Nem fogott vissza senki a műsorok terén...

■ Említette a média fontosságát Milyen stáb segíti a munkáját?

– Az MTVA stábjá. A marketing terén ez hatalmas előnyt jelent.

■ Nem ez az első hazai együttes, amelynél pályázott, hiszen néhány évvel ezelőtt a MÁV Zenekar kiírására is jelentkezett...

– Ott is a feladat érdekelt. Nekem sosem volt az fontos, hogy hol kell dolgozni, hanem az, hogy mit. Mindig arról kell beszélni, mi a projekt. Utána következik az összes többi szempont. A Rádiózenekarral való közös munka nagyon érdekel, közel áll a személyiségemhez, hiszen kortárs zenével is sokat foglalkozom, széles az érdeklődési köröm, az elmúlt tíz évben Puccini Bohéméletétől Herbie Hancock-koncertig mindent dirigáltam.

■ Nebéz volt otthagynia a portlandi együttesét hét év után?

– Nem, mert minden változás elkerülhetetlen. Arra van szükségem, hogy legyen kihívás, és hogy újból elkezdhessek építeni valamit. Hét év után jó érzéssel tudok Portlandból eljönni, mert még mindig többen sírnak, mint nevetnek a távozásomkor. Harmincnégy éves vagyok, úgy vélem a karrierépítés ebben a szakaszában fontos, hogy mobil maradjak. A Music in the Mountains Fesztiváltól, amelyet két éve irányítok, nem válok meg. A programsorozat idén ünnepelte harmincadik évfordulóját, így optimistán tekintek a jövőbe. Nem nagyon tudják egyébként itthon, hogy Amerikában hogyan működnek ezek a posztok. A tengerentúlon bizonyos számú hétre szerződik az ember. Például egy musicdirektornak nem kell mindennap az együttesrel

lennie, tíz hétre szerződik egy szezonban, de ez az időtartam a nagyobb zenekaroknál sem hosszabb 15-17 hétnél. Az, hogy van Huntsville-ben egy állásom, azt jelenti, 10 hetem foglalt, s a másik 10 hetet a fesztivál tölti ki (ebből öt hét a nyári szezonban), így aztán a programomba már ebben a szezonban is be tudtam illeszteni a Rádiózenekart.

■ Tengerentúli turnét szervez majd az együttesnek?

– Persze, szeretnék, de ez későbbi terv...

■ Közel egy évtizede dolgozik Amerikában. Miért döntött annak idején a tengerentúl mellett?

– Érdekelt a lehetőség. Jelentkeztem egy asszisztensi állásra 2002 őszén, azután három évig dolgoztam ott, majd kaptam egy rezidensi állást Portlandben, azóta ott vagyok. Azért keltem útra, mert kíváncsi voltam magamra, arra, mit tudok csinálni, mire vagyok képes. 2000-ben egyéves ösztöndíjam volt Boulez együttesénél, éltem Párizsban egy évet, sok dolgot csináltam. A tengerentúli állás volt a következő legjobb lehetőség, amit ki kellett használni.

■ Nem fél attól, hogy a jelenlegi helyzetben árgus szemek keresttüzébe kerül a Rádiózenekarnál?

– Éljen a kihívás, ezt tudom mondani. A legjobb tudásom szerint csinálom azt, amit szerintem tenni kell ezért az együttesért. Igyekszem a legjobbat kihozni belőlük, ezért vagyok itt. Havonta jövök Budapestre, nemcsak dirigálni fogom, hanem meg is hallgatom az együttes koncertjeit. Olyan vendégkarmesterek dolgoznak majd a zenekarral, mint Kovács János, Medveczky Ádám, Hamar Zsolt, Antal Mátyás, Tihanyi László. Fontos ugyanis, hogy minél több, kiváló karmester lépjen itt pódiumra.

■ Ingázni fog Budapest és az Egyesült Államok között. Mi lesz így a zeneszerzéssel?

– Thomas Mann művéből, A varázshegyből kamaraoperát készítettem, amelyet tavaly Svájcban mutattak be, Davosban, ahol a regény játszódik. Ebből DVD készült, remélem lesz utóélete is! Most egy zongoradarabra kaptam felkérést, egy kanadai zongorista dupla CD-jére, éppen szólódarabot írok. Szóval dolgozom.

R. Zs.